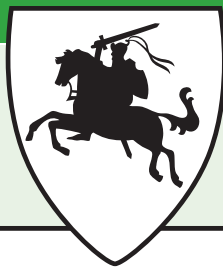

“

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Meilės Lietuvai jausmas užaugo tėvų namuose

Paklausta apie vis labiau išsikerojančias lietuvių nemeilės savo kraštui priežastis ir galimybę su jomis kovoti, lietuviškame Lenkijos kaime - Seivuose netoli Punsko gimusi ir užaugusi Lietuvos rašytoja Birutė Jonuškaitė sako, kad bendrystę su savąja Tėvyne ir vienas kitu pajusime tik tuomet, kai nustosime lipdyti asmenines ir imsime kurti Lietuvos džiaugsmo biografiją.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Skaitydamas jūsų kūrinius, klausydamas kupinų meilės gimtajai kalbai ir savai šaliai jūsų pasakojimų, visuomet pajuntu ne tik pagarbą, bet taip pat - nuostabą bei pavydą: kaip žmogus, gimęs ir augęs ne Lietuvoje ir visą savo vaikystę Lietuvos net nematęs - įstengia ją mylėti, ir mylėti karščiau nei daugelis čia gimusių ir augusių žmonių, Lietuvą laikanti visų savo gyvenimo nelaimių priežastimi ir tvirtinančių, kad Londone po tilto yra laimesnes nei savo Tėvyneje?

- Su šiuo „užkratu“ žmonės gimsta, bet tai nereiškia, kad kiekvienas užsiaugins meilės Tėvynei jausmą, nes šiam, kaip ir kitiems dainams, turi būti palanki dirva. Man pasisekė: mano tėvų namuose buvo visko, ko reikia, kad vaiko sąmonėje augtų priklausomybės tai, o ne kitai tautai jausmas. Nuo užgimimo džiūkiškos šnekos dūzgesys, sutrinti, papilkėję „Lietuvių liaudies pasakų“, kurias man skaitydavo trys vyresnės seserys, puslapiai, glėbyje Rainio ar Murkio teikiamas katiniškas saugus švelnumas, prie siuvamosios mašinos dienų dienom sėdinčio tėvo niūniuojamos dainos, ypač toji: „Guli kareivėlis šilely nušautas“...

Esu tos kartos žmogus, kuris dar prisimena vakarojimus prie žibalinės lempos, Graudžių verksmų giedojimą prieš Velykas. Kai gretimame Vaitakiemi kaime anksčiau nei mano gimtuosiuose Seivuose įvedė elektrą, lėkdavau vakarais pas ten gyvenantį dėdę žiūrėti per TV „lietuviškos pasakutės“, žiūrėti LIETUVOS, tos šalies, apie kurią kaip kokį stebuklingą pasakų kraštą šitiek buvau girdėjusi, kurios tuo metu uždraustą „Tautišką giesmę“ mama audė ir audė iš lininių siūlų, papuošdama Vyčiu, įremindama lietuviškais ornamentais, o paskui tuos abrusus įvairiausiais keliais išsigabendavo giminės ir bičiuliai ir užjūrius, kad ne tik mūsų krašto lietuvių, bet ir kiekvienuose emigrantų namuose kaip kokia vizitinė kortelė kabėtų ant sienos.

Ne Lietuva kalta dėl visų gyvenimo nelaimių, nebus tie žmonės laimesnes Londone po tilto... Juk nieko naujo nepasakysiu primindama, kad laimė - vidinė žmogaus būseną. Kas neranda savęs, tas leidžia si kitų žmonių arba laikmečio vėjų stumdomas vis kita kryptimi, pasidaro piktas, nelaimingas, ieško kaltų. Gilbertas Kitas Čestertonas (Gilbert Keith Chesterton) yra pasakęs:

„Visokios laimės matas yra dėkingumas“. Ir ne vien jis taip manė - daugelis poetų ir mąstytojų šlovino dėkingumą kaip raktą į laimingą gyvenimą. Tokiems po Londono, Oslo ar Dublino tiltais sėdintiems lietuviams siūlyčiau peržiūrėti savo vaikystės nuotraukas ir tada daugelis jų nustebtų suvokę, kad iš tų užfiksuotų gyvenimo giminėje akimirkų jie galėtų parašyti džiaugsmo biografiją.

- Esate minėjusi, kad jūsų asmeninė „Tėvynės ieškojimų“ istorija - nelyg į išvirksčiąją pusę išversta Česlovo Milošo egzilio drama. Manėčiau, kad tam tikru aspektu jam buvo lengviau nei jums - gyvenant toli už vandenyno bent jau neteko laviruoti tarp dviejų tautų konfrontacijos ir itin užaštrinto mūsų kraštuose „savų“ - „svetimų“ klausimo. Jums turbūt teko patirti nuoskaudų ir iš lenkų kaip lietuvaitei, ir iš lietuvių kaip Lenkijos augintinei?

- Taip, vaikystėje man, kaip ir kitiems mūsų krašto žmonėms, teko patirti nemalonių užgauliojimų vien todėl, kad esame lietuviai, bet šandien matau ir visai neblogą šio dalyko pusę - tai padėjo man išsiugdyti tam tikrą tautinį atsparumą. Po Nepriklausomybės atgavimo atsivėrusios sienos ir bendra Europos Sąjungos rinka leido žmonėms arčiau susipažinti ir užmegzti prekybinius, verslo santykius, kuriuose tautybė tampa beveik nesvarbi. Tačiau norėčiau prisiminti kitką: grįžusi iš Vilniaus po studijų dirbau Suvalkų savivaldybėje atstovės spaudai padėjėja. Kai sutikusi koridoriuje kitame skyriuje dirbantį lietuvių pakalbėjau su juo lietuviškai, jis kaipmat buvo viršininko iškviestas ir griežtai įspėtas, kad valstybinėse įstaigose kalbama tik valstybine - lenkų - kalba. Taip yra iki šiol.

Punsko licėjaus mokytojai (visi lietuviai), susirinkę į bet kokį posėdį, kalba tik lenkiškai, nes tai valstybinė, o ne privati mokykla. Jau nekalbu apie oficialios kalbos būtinumą Punsko valsčiaus posėdžiuose ar kitoje viešoje veikloje. Jeigu lietuvis ar kurios nors kitos tautybės žmogus, dirbantis valstybinėje Lenkijos įstaigoje, elgtųsi taip, kaip elgiasi ponis Cytacka Lietuvoje arba kiti mūsų aukšto rango politikai, atvirai pasisakančys, kad pritaria „kolorado vabalams“, būtų atleistas iš darbo per vieną dieną po incidento. Ir tai būtų teisinga. Jeigu eini valstybės tarnautojo pareigas, gauni algą iš mokesčių mokėtojų pinigų, tai privalai kalbėti valstybine kalba, gerbti tos valstybės įstatymus ir ne tik jų laikytis, bet ir rodyti deramą pavyzdį eiliniams piliečiams.

Dabar grįžtu prie minėtojo dėkingumo: esame Lenkijoje gimę lietuviai, žinome, kad beveik keturiasdešimt milijonų Lenkijos mokesčių mokėtojų išlaiko vieną Punsko Kovo 11-osios licėjų, Punsko Dariaus ir Girėno gimnaziją ir pagrindinę mokyklą, Vidugirių pagrindinę mokyklą ir padeda išsilaikyti Seinų „Žiburio“ gimnazijai, teikia paramą „Aušros“ žurnalui. Taigi už visa tai mes esame

dėkingi šaliai, kurioje gyvename ir kurios piliečiai esame, ir, be jokios abejonės, privalome puikiai mokėti lenkų kalbą ir kalbėti ja valstybinėse įstaigose.

Pustrečio milijono Lietuvos gyventojų išlaiko daugiau kaip 120 lenkiškų mokyklų, spausdina visus vadovėlius lenkų kalba (Lenkų mažumos švietimo sistema Lietuvoje net ir pasauliniu mastu galima vadinti gana unikalia, nes Lietuva yra vienintelė už Lenkijos ribų valstybė, kurioje lenkai turi švietimą nuo darželio iki universiteto), finansuoja daugybę lenkų leidinių, organizacijų ir t.t. Keista, kad iš Varšuvos atvykusi Lenkijos instituto direktorė dr. Malgožata Kasner (Malgorzata Kasner) sugeba puikiai, taisyklingai kalbėti lietuviškai, o daugybė Vil-

Stasio Žumbilo nuotr.

niaus krašte valstybinėse Lietuvos institucijose dirbančių vietos lenkų kalba, švelniai tariant, keistoka lietuvių kalba... Posėdžiai ten valstybinėse Lietuvos mokyklose vyksta lenkiškai, nebent į lituanistes, kurios nesupranta lenkiškai, kreipiamasi lietuviškai.

Taigi žinodama iškalbingus faktus, be jokių komentarų, matau tik vieną - politinę - problemą: duodama žalia šviesa žmonėms, kurių užduotis - kiršinti mūsų tautas, nuolatos surasti priežastį, dėl kurios galima būtų iš naujo ir iš naujo kelti konfliktus, nepasitenkinimą, pateikti melą ir šmeižtą taip, kad sukeltum kuo didesnę eilinių piliečių neapykantą. Mano gimtuosiuose Seivuose gyveno kur kas daugiau lenkų nei lietuvių, bet tarp mano tėvų ir kaimynų NIEKADA nebuvo jokių tautinių konfliktų. Lietuvoje, kiek man teko keliauti su paskaitomis po Vilniaus kraštą, vietos žmonės irgi gyvena taikiai, draugiškai. Nes jie vieni kitus pažįsta, mato iš arti ir supranta, kad ne tautybė nulemia žmogaus „kokybę“.

Bet kai apie kitos tautos žmones

susidarai įspūdį tik iš to, ką rašo spauda ar rodo TV programos, tai imi tikėti, kad mūsų šalyje lenkams viskas yra draudžiama, jie neturi jokių teisių... O jeigu pasiskaitytumėte Lenkijos spaudą, - iš viso plaukai pasišiauštų - baisesnių už lietuvių lenkų engėjų visame pasaulyje nėra. Ir kai eilinis žmogus gauna tik tokią tikslingai brukamą „priešo“ charakteristiką, jam natūraliai kyla neapykanta ir pasipriešinimas.

- Nenoriu, kad mudviejų pokalbis virstų „žibalu į ugnį“ dviejų tautų santykiuose, bet labai smalsu - ką manote lenkiškų raidelių klausimu lietuviškuose pasuose? Lenkija teigia identišką galimybę suteikusi Lenkijos lietuviams. Tai tiesa?

ventojai. Didžiausią gyventojų dalį sudaro lietuviai (84,2 proc.), lenkai (6,6 proc.), rusai - 5,8 (proc.), baltarusiai - 1,2 procento. Taip skelbia Statistikos departamentas po 2011 m. gyventojų surašymo. Taigi lenkų ir rusų nuolatos kuo nors nepatenkinta koalicija vos 2,5 milijono gyventojų turinčioje šalyje sukuria tikslingą politinę problemą. Naivuoliams sakau - mes ne Šveicarija ir nesilyginkime su ja, nes mūsų kaimynų mentalitetas ir siekiai visiškai kitokie nei Šveicarijos kaimynų.

O kalbant apie pavardžių rašymą - šandien optimaliausias sprendimas - kaip ir yra siūloma - lietuviškų pasų antrajame puslapyje vardą ir pavardę įrašyti lenkiškai arba rusiškai, arba vokiškai ir t.t. Juk jeigu lenkai galės užsirašyti vardus ir pavardes su savo raidėmis, tai ir kitų tautų žmonės neturėtų būti diskriminuojami. Kuo gi jie kalti, kad rašo ne lotyniškais rašmenimis?

Baigiant šią temą klausimas pamąstymui: užsienio šalyse gyvena apie 21 mln. lenkų. Jungtinėse Amerikos Valstijose, vienoje iš demokratiškiausių šalių pasaulyje, - apie 10 milijonų. Kanadoje - beveik milijonas, Europos Sąjungos šalyse dar apie 2 milijonus. Kodėl jų lyderiai ten nereikalauja, kad pavardės pasuose būtų rašomos lenkiškai? Ar jie ten nesijaučia diskriminuojami dėl „iškraipytų“ pavardžių? Ar jų daug prastesnis tautiškumo pojūtis? O gal paprasčiausiai didysis brolis ten nefinansuoja tokių politinių akcijų ir neapykantos kurstytojų vedamos kampanijos?

- Ką manote apie dabartinę - „europietišką“ Lietuvos būvį ir ES darinį, užsibrėžtinai niveliuojantį ne tik „Tėvynės meilės“, bet net ir „Tautos“ sąvokas?

- Imperija jau griūva. Ir ta griūtį inspiruoja didžiosios šalys. Vadinas, joms atsibodo bendras katilas. Bet ne apie tai kalba. Priklausymas ES mums, kaip ir kitų mažų šalių piliečiams, yra Nepriklausomybės ir laisvės garantas. Tačiau mūsų politikų problema yra tai, kad jie nesuvokia, koks yra svarbus Lietuvos teritorinio vientisumo išsaugojimo klausimas, kad svarbiausias lietuvių tautos interesas šiuolaikiniame pasaulyje yra IŠLIKTI, išlikti šiuose vieninteliuose namuose su savo kalba, kultūra, vietovardžiais, papročiais. Istorija liudija, kaip negailestingai mes buvome užkariaujami, „apkarponi“, okupuojami, stumdami, iškeldinami, tremiami. Šiandien mums ir latviams teliko nedidelis baltiškojo arealo branduolys, tai ir saugokime jį kaip išmąnydami: ir politikoje, ir mene, ir ateinančių kartų sąmonėje. Tik su savo unikalia kalba, savo tautiniu paveldu, originaliu mąstymu, tikėjimu, savita kūryba ir papročiais galim būti pasauliui įdomūs. Svetingai savo namų duris atveriantys „Europos raudonodžiai“ dar vis gali nustebinti artimesnius ir tolimesnius kaimynus, bet ne dailiai sušukuota, klusni, jokie savitumo neturinti, visose šalyse vienodomis frazėmis (pagal ES direktyvas) kalbanti, vieno sukirpimo gvardija.

- Taip, lietuviai Lenkijoje gali rašyti savo pavardes lietuviškai. Pasiūdojo šia galimybe labai nedaug kas (tai, beje, irgi liudija mūsų pritaikėliškumą ir abejingumą). Kelios šeimos Punske ar Seinuose valdininkams nesukelia nepatogumų, jie jau moka užrašyti jų pavardes su diakritiniais ženklais. Pakeistos pavardės yra įrašytos į duomenų bazes. Pasiūkusieji sako, kad net jeigu ir nebūna techninių galimybių įrašyti jų pavardes lietuviškais rašmenimis, tarkim, išrašant sąskaitą faktūrą, tai įstatymo numatyta tvarka valdininkas ar pardavėjas turi teisę įrašyti pavardę ranka. Blogiau būna, kai reikia kur nors savo pavardę pasakyti telefonu, pvz., rezervuojant Lenkijoje nakvynę ar pan. - tada išskyla daug keblumų.

Ar mes galime taikyti šią praktiką Lietuvoje? Pasvarstykime: keturiasdešimt milijonų gyventojų turinčioje Lenkijoje tautinės mažumos sudaro vos 1,2 proc. - grynai juokai. Gali maištauti, gali reikalauti - jų niekas negirdės. Jų kalbos niekada neužgoš ir nesumenkins lenkų kalbos. Lietuvoje gyvena 154 tautybių gy-

Referendumas: būsime tarnai ar šeimininkai

Sekmadienį referendume dėl žemės Lietuvos žmonės atsakys, ar jie verti būti savo krašto šeimininkais, ar sutinka nuolankiai tarnauti prieš Briuselio biurokratrus keliaklūpsčiaujančiai valdžiai. Inicijatyvine grupe surinkus 300 tūkst. piliečių parašų, šansą tarti savo žodį Tauta gavo, nors referendumą sutrukdyti valdžia siekė klastomis, gudrybėmis ir gąsdinimais.

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JU- DĖJIMO apskritojto stalo diskutavo Tautininkų sąjungos pirmininkas Julius PANKA, Lietuvos pilietis Gintaras ALEKNAVIČIUS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarai Rolandas PAULASKAS ir Audrius RUDYS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Šiandien mūsų tikslas - pakalbėti apie ateinamį referendumą dėl žemės pardavimo užsieniečiams. Kodėl jįsai turi įvykti? Kodėl mes vienaip ar kitaip turime dalyvauti balsavime? Oficiali žiniasklaida arba tylī, arba kalba tik apie tai, kad šis referendumas nereikalingas. Be negatyvumo, nieko kito ir negirdime. Aišku, labai sumažintas, palyginti su kitais rinkimais ar referendumais, oficialus eterio laikas. Nėra diskusijų, pokalbių. Ar girdimas balsas tų žmonių, kurie inicijavo šį referendumą?

A.RUDYS: Manau, girdimas, bet per mažai. Referendumo įstatyme yra žaista idėja, kad kiekvieno visuomenei svarbiu klausimu būtų pakomėtos įvairios nuomonės. Kad žmonėms būtų sudarytos sąlygos priimti sprendimus arba dalyvauti priimant sprendimus turint kuo platesnę informaciją ir įvairius požiūrius. Tada žmogus gali sąmoningai apsispresti dėl savo pozicijos. Manau, šiuo momentu situacija yra neadekvati tai idėjai, kuri slėpi Referendumo įstatymo nuostates. Referendumo, kaip sąmoningo visuomenės sprendimo teisinio įforminimo, idėjai. Susiduriame su tuo, kad pirmiausia mūsų aptariamo referendumo nuostatos yra neabejotinai nepriimtinos šiuo metu Lietuvoje politinę valdžią turinčioms politinėms jėgoms. O jos turi savo galimybes vienaip ar kitaip veikti masines informavimo priemones, kurių dauguma dabar priklauso net ne Lietuvos piliečiams, ne Lietuvos valstybei, ne Lietuvos visuomenei.

G.JAKAVONIS: Skandinavams... **A.RUDYS:** Didžiausią poveikį turinčios informacijos priemonės yra skandinavių rankose. Aišku, šių priemonių šeimininkai nėra suinteresuoti, kad Lietuvoje visuomenės balsas būtų išgirstas. Ir jie nesuinteresuoti tuo, ko yra siekiama šiuo referendumu. O šiuo referendumu siekiama Lietuvos kaip savarankiškos, nepriklausomos tautinės valstybės galių didinimo ir

prisikelti tą laisvės siekimą. Atlėkę žalieji žmogeliukai išdraskė šitą laują ir nutempė žmones, tarp jų ir mane, per aikštę. Tai buvo smurtas prieš Tautos valios pasireiškimą. O mes tiesiog norėjome, kad referendumas, kuris dabar vyks birželio 29 d., vyktų kartu su antruoju prezidento rinkimų turu ir taip būtų sutaupytos lėšos ir žmonėms būtų patogesnis laikas.

Deja, valdžia labai bijo žmonių. Labai bijo jų valios pasireiškimo. O Tauta yra išmintinga. Ir dabar sprendžiamas iš esmės ne žemės kaip tokios, o valstybės išlikimo klausimas. Iš esmės ant kortos pastatyta, ar mes išliekame kaip Lietuva, kaip valstybė, ar mes tįrpo šioje Europos Sąjungoje.

Žmonėms diegiama, kad negali būti trečio kelio - mes arba su rusais, arba su Europo. O aš manau, kad trečias kelias tikrai yra. Taip parašyta mūsų Konstitucijoje. Tai yra mano ginklas, aš jį nešiojaisi rinkdamas parašus, kai bandė išvaryti iš viešųjų vietų. Pacitavus Konstituciją, visas stodavo į vietas.

Deja, dabar valdžia tai visiškai ignoruoja, mūsų Konstitucija yra sutrypta. Net Konstitucinis Teismas, kuris turi prižiūrėti, kaip įstatymų leidėjai vykdo Konstituciją, sulaužė savo priesaiką, duotą Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai. Kaip ir dauguma valdžios atstovų, jie yra Tėvynės išdavikai. O Tėvynės išdavystė yra labai labai sunkus nusikaltimas. Ir kiekvienam reikės atsakyti už savo veiksmus, už savo žodžius. Tai vis tiek įvyks. Žmonės tai turi suvokti.

G.ALEKNAVIČIUS: Iš esmės dėl to ir užčiaupiama burna, vyksta blokada ir dezinformacija. Šiuo metu valdžia tiesiog žingsniuoja Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai. Kaip ir dauguma valdžios atstovų, jie yra Tėvynės išdavikai. O Tėvynės išdavystė yra labai labai sunkus nusikaltimas. Ir kiekvienam reikės atsakyti už savo veiksmus, už savo žodžius. Tai vis tiek įvyks. Žmonės tai turi suvokti.

Valdžia labai bijo žmonių, jų valios pasireiškimo

Gintaras ALEKNAVIČIUS
Lietuvos pilietis

Lietuvoje jau netoli milijono žmonių, ko gero, yra ekonominėje tremtyje, sudarytos ne vien ekonominės sąlygos jiems išvažiuoti. Žmonėms diegiama, kad jūs nieko negalite, valdžia nuspręs. O iš tikrųjų valdžia esame mes. Mes visi, kiekvieno mūsų valia yra didelė jėga. Ir referendumas parodys, ko mes verti.

G.JAKAVONIS: Buvo užsiminta apie Rusijos grėsmę. Vidurinėje mokykloje, kurią baigiau ir kartkartėmis šefuojau, ne per seniausiai apsilankė viena žymi konservatorė ir pasakė taip: „Tie, kurie agituoja už referendumą, - pažūrėkite, kiek yra Darbo partijos narių, - visi yra Rusijos ranka. Tie, kurie neonori parduoti žemės, yra rusų agentai.“

J.PANKA: Iš tikrųjų labai keistai skamba. Ypač labai keistai kartais nuskamba aktyvių Tėvynės sąjungos veikėjų kalbinimai. Jeigu kas prieštarauja jų mąstymui, tai dabar išvadinami rusų agentais, prieš dešimtmetį ir daugiau buvo išvadinami kagėbistais ir t.t. Čia nuoseklus tos partijos puolamasis mechanizmas.

Kad ir kuo baigtusi referendumas, pergalė jau pasiekta

Rolandas PAULASKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

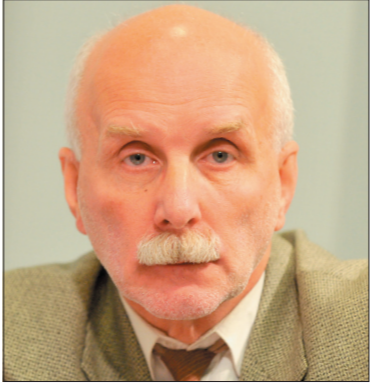
Pažiūrėkime į kaimynę Latviją, ten žemė jau supirkta užsieniečių. 2011 metais jie leido parduoti savo žemę. Ir jau tada per pirmus metus 64 tūkst. hektarų buvo supirkti užsieniečių. Labai įvairių užsienio benidrovių, daugiausia skandinavių. Tačiau mes puikiai žinome, kad dažnai verslo pasaulyje už vienos šalies verslininkų stovi kitos šalies verslininkai. Ir kas galėtų paneigti, kad pusės Latvijos teritorijos jau nevaldymu leidėjai vykdo Konstituciją, sulaužė savo priesaiką, duotą Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai. Kaip ir dauguma valdžios atstovų, jie yra Tėvynės išdavikai. O Tėvynės išdavystė yra labai labai sunkus nusikaltimas. Ir kiekvienam reikės atsakyti už savo veiksmus, už savo žodžius. Tai vis tiek įvyks. Žmonės tai turi suvokti.

Valdžia labai bijo žmonių, jų valios pasireiškimo
Pavyzdžiui, man labai krito į akis, kai buvo paskelbta, kad užsienyje prasidėjo referendumo balsavimas, kad užsienyje gyvenantys Lietuvos piliečiai gali pradėti balsuoti. Atrodytų, informacija visai pozityvi, tiesiog neutrali. Stebi ir užsienio lietuviai tas informacines laidas. Ir pasakui, po tos informacijos, iš karto eina kita informacija - dėl prieštarųgai vertinamo referendumo, po kurio gali būti taikomos milžiniškos Europos Sąjungos sankcijos.

Tos sankcijos iš pirmo lauztos. Niekas nežino, kaip mūsų derybininkai derėsis. Europos Sąjungoje nėra precedento, kad Tautos valia būtų pareikšta ir už tai būtų skirta bauda. Jie mus gąsdindami sako, kad bus skirtos baudos ir liepta grąžinti kažkokias išmokas, bet lygiai tiek pat, dar daugiau šansų gali būti, kad Europos Sąjunga kaip tik veiks atvirkščiai - pasiūlys normalias išmokas, bent jau suvienodinti iki Europos Sąjungos vidurkio, ir tada reikalaus daryti antrą referendumą. Tam yra daug daugiau šansų, nes jai tikrai neapsimoka dar labiau piktinti Lietuvos gyventojų. Ir mūsų vietiniai vadukai tikrai neatstovauja Europos Sąjun-

gai. Taigi, nėra pasakoma objektyvi informacija, o iš karto šalia objektyvios, normalios, neutralios informacijos prikabinami mitai. Ir taip tie mitai tarsi tampa tiesa.

G.JAKAVONIS: Tai „žemėj Lietuvos ažuolai žaliuos“ ar žaliuos kokie nors bambukai?

R.PAULASKAS: Manau, būtų šiek tiek aiškiau, jeigu mes gautume atsakymą į tris klausimus, kuriuos aš čia užduosiu. Jūs esu uždavęs prie šito stalo oponentams ir niekada negavau atsakymo. Pirmas (jis atsakys į visas abejones dėl Europos Sąjungos sankcijų ir t.t.): ar referendumas dėl stojimo į Europos Sąjungą gali būti laikomas teisėtu? Aš noriu pamatyti žmogų, kuris man pasakytų, kad jis yra teisėtas. Tiesiog norėčiau išgirsti iš to žmogaus, kuris bandytų man įrodyti, kad balsavimas už miltejus ir alų yra teisėtas.

Jeigu jie taip teigtų, tai mes tada pasilikame sau teisę būsimoose Seimo rinkimuose elgtis taip pat ir jie turėtų įsipareigoti pripažinti šitą veiksmą teisėtu. Kai buvo politinė valia, buvo galima nekreipti dėmesio į visokias nesąjones, dvi dienas, specialų įstatymą ir t.t. Tačiau pirmas klausimas. O jeigu jis buvo toks abejotinas, apie ką mes šnekame? Visa kita, kas susiję su Europos Sąjunga, pasidaro svarstyтина.

Antras klausimas. Kai Kovo 11-ąją mūsų su Audriumi kolegos stovi tribūnoje ir kalba apie Nepriklausomybę, aš jų klausiu: ką jie turi omeny? Nes Nepriklausomybė yra labai konkretūs dalykai: sienų apsauga, muitai, pinigas, savo įstatymų viršenybė ir dar išvardytume keletą nepriklausomos valstybės požymių. Ką turite omeny, kreipiuosi į visus, kai sakote „nepriklausoma valstybė“? Paaiškinkite man. Tik primenu, kad vėliavos ir himnas taip pat yra ir degalinių atributika. Taigi jeigu žmonės nuorūdžiai atsakytų sau į šį klausimą, visai kitaip atrodytų daugelis tų argumentų.

Ir trečias klausimas, kuris irgi skamba prie šio stalo ir negaunami atsakymo. Ar yra per didelė kaina už buvimą Europos Sąjungoje? Taip, kai kurie iš labai aukštų pareigūnų man neoficialiai atsakė, kad nėra tokios kainos. Tai jeigu jūs atsakote, kad nėra tokios kainos, suprantama. Tai kokie argu-

mentai gali jiems veikti? O jeigu yra per didelė kaina, tai kur ta riba? Barzdotos moterys - dar ne riba. Sijonuoti vyrai dar ne riba. Lito jau neturėsime, žemės neturėsime, įstatymų neturime. Mūsų oro erdvę saugo kas netingi. Tai kur ta riba? Jeigu į šius klausimus priverstume atsakyti žemės pardavimuo entuziastus, manau, daug kas stotų į savo vietas.

G.JAKAVONIS: Kas buvo tie žmonės, kurie rinko parašus, kas pasirašė, kokie buvo jų motyvai?

A.RUDYS: Galiu pakalbėti iš paprasto, eilinio parašų rinkėjo taško, nes pats rinkau parašus. Rinkti parašus, pasirodo, buvo labai lengva. Aš juos rinkau dėl to, kad esu įsitikinęs, jog 100 tūkst. vietoj 300 tūkst. parašų, kuriuos siūloma įteisiinti pakeičiant įstatymą, yra demokratijos užtikrinimo Lietuvoje žingsnis. Lygiai kaip žemės neparավimas užsieniečiams yra Lietuvos valstybės teritorinio pagrindo ir apskritai demografinio pagrindo išlaikymas. Aš šitą dalyką dariau iš įsitikinimo.

Kiek teko susidurti su žmonėmis, į kuriuos asmeniškai kreipiausi, tai gal koks penktadalis labai aiškiai ir motyvuotai atsakydavdo pasirašyti. Buvo ir tokių, nepaneigiamų. Bet dauguma piliečių, su kuriais man teko bendrauti, buvo visiškai priešingos nuomonės. Jiems ir aiškinti daug nereikėjo. Pavyzdžiui, paskambinu, susitariu, kad atvažiuosiu paimti iš vienos šeimos parašų. Atvažiuoju, pasirašo vyras ir žmona, bet sako: „Dar yra mūsų kaimynai, mes su jais šnekėjome, jų nuomonė tokia pati.“ Nuveda pas kaimynus, dar kur nors neuime. Teko aplankyti vieną moteriškę, kuri jau daug metų prikaustyta prie lovos. Jinai man dėkojo, kad atėjau ir kad jos nepalikome.

Vadinasi, tuos kaltinimus, kurie buvo keliami, kad žmonės yra apgauti, kad žmonės nežinojo, už ką pasirašė, kad nesąžiningai elgėsi referendumu iniciatyvinė grupė ir parašų rinkėjai, aš kategoriškai paneigiu iš savo patirties. Negana to, man net labai patiko ir mane nustebino tai, kad didelį pilietišumą parodė ne lietuvių tautybės žmonės. Manau, iš tų 300 parašų, kuriuos pateikiau iniciatyvinei grupei, kokie 65 buvo aiškiai lenkų kilmės žmonių. Jie irgi suprato, kad reikia išlaikyti šitą valstybę.

Dar kas nustebino. Buvo keletas žmonių, kurie atvirai pasakė: „Aš turiu 30 hektarų Kėdaiinių rajone, tikiuosi juos parduoti ir tai man nenaudinga, bet sąmoningai pasirašau, nes suprantu, kad tai valstybės išlikimo klausimas.“ Taigi visa ta propaganda, kuri buvo nukreipta prieš rinkėjus, prieš tuos žmones, kurie ešą nesąmoningai

ris jau beveik 10 metų tęsiasi. Bet dar vilties neparaskime, nelaidokime ir tų partijų, kurios taip griežtai priešinasi, nes jų žmonės slapta, bet rinko parašus. Tikrai žinau ne vieną konservatorių, kuris rinko parašus ir kovojo dėl tokios keistos jų pozicijos. Lygiai tas pats iš socialdemokratų aplinkos: ne viena atveji girdėjau, kad dalis jų aktyviai prisidėjo prie referendumo. Vadinasi, apačios supranta. Kol viršinėle supras, daug laiko praeis. Bet labai sunku apibūdinti vidutinį parašų rinkėją, nes jis labai įvairus.

G.JAKAVONIS: ...ir pasirašiusį žmogų.

J.PANKA: Taip, dar sunkiau pasirašiusį žmogų. Bet ir parašų rinkėjai - tie keli tūkstančiai žmonių, kurie surinko po 20, 200, dar daugiau - jie labai įvairūs. Noriu atkreipti dėmesį į kitą dalyką - į tų žmonių, kurie pasirašė ir kurie rinko parašus, persekiojimą. Visose apskrityse žmonės kviečiami į policiją, kuri turi atsišvietusi referendumo parašų rinkimo lapus. Nežinau, kiek ji turi tam teisę, Zenonas Vaigauskas dievagojis, kad jis davė tiktai tuos sutikslintus lapus, kurie buvo įtartini, rodos, 300 parašų. Tačiau tai melas, nes policija turi visus parašų rinkimo lapus. Kol kas tenka girdėti, kad kviečia silpnesnius žmones, vyresnius, nėščias moteris - tuos, kuriuos gal lengviau socialiai pažeisti, gal įbauginyti, nežinau.

Dabar išgirdome, kaip viena didžiausių Lietuvos partijų - konservatoriai - pareiškė, kad reikia boikotuoti referendumą. Tiksliau triant, sako - neikite, žmonės, į referendumą. Mes, miestiečiai, gal retai susimąstome, ką reikčia policijos patikrinimas kaimo žmogui, jeigu tą rajoną valdo konkreti politinė partija ir tos partijos viršinė sako neiti į referendumą.

Vadinasi, jeigu žmogus eis į referendumą, jisai susidurs tu didėlėmis socialinėmis problemomis. Todėl, kad kuo toliau, tuo daugiau savivaldybės gauna socialinių svertų: ar malkų žiemą atvežti, ar kelių nuvalyti, ar pašalpa, ar dar ką skirti. Žmogus, kuris pasirašė vieļņkart, pakvietas į apklausą policijoje ir dar išgirdęs iš seniūno, o i, tiktai neikite į referendumą, mūsų partija taip liepia, tikrai gali suabejoti. Nes žmonės nuo sovietmečio pripratę bijoti. Tad, manau, tai labai rimtas demokratijos pažeidimas.

G.JAKAVONIS: Kai diktatūra tampa faktu, revoliucija tampa pareiga... **R.PAULASKAS:** Aš pirmiausia norėčiau padėkoti rinkėjams. Yra rinkėjų, kurie surinko tūkstančius

Kas galėtų paneigti, kad pusės Latvijos teritorijos nevaldo Rusija

G.JAKAVONIS: Buvo pasirašiusiųjų ir iš Lenkų rinkimų akcijos, ir iš „darbiečių“, ir iš Rolando Pakso partijos. Bet kai yra kairė ir dešinė, tas 2K projektas vienų ir kitų didžiųjų, tai tų balsų turbūt niekada nepri-truks. Kairieji ir dešinieji - globalistinės partijos - centrą globsa sunaikins? **J.PANKA:** Iš tikrųjų taip. Labai keistai atrodo tas 2K projektas, ku-

tuoti vieną tų rinkikų savybę. Jie labai įvairūs, bet daugiausia žmonės iki 35-40 metų. Patys aktyviausi. Kuo tie žmonės išsiskiria?

Tai - jau ne tarybiniai lietuviai. Jūs esate tarybiniai, o va tie iki 35 metų subrendo naujoje Lietuvoje, jų visiškai kitoks požiūris į pasaulį, į save. Jie nebeserga *homo sovieticus* liga. Kokia yra ta liga? Perdėtas žavėjimasis Vakarais. Mes, gyvendami už geležinės uždangos, ta liga susirgome ir daugelis negalime išgyti per šituos 25 metus. Ne veltui žmonės iki 35 metų - daugelis iš jų - pabuvojio kitose šalyse, pačiupinėjo tą pasaulį, tuos Vakarus ir grįžo rinkti parašų įsitinę tuo, ką daro, suprasdami, su visai kita pasaulėjauta. Ir kai mūsų politinis elitas klausia, kur pilietinė visuomenė, - tai šitai ir yra pilietinė visuomenė, ji save parodė.

Šiuo referendumu siekiama Lietuvos valstybės galių didinimo ir išlikimo

Šiuo referendumu siekiama Lietuvos valstybės galių didinimo ir išlikimo
Audrius RUDYS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

G.JAKAVONIS: Ponas Vytautas Landsbergis pasakė, kad referendumas - ne dėl žemės, daug svarbesni dalykai čia glūdi. Manau, jįsai teisus, žemė yra pretekstas. Kas slypi už šio referendumo?

A.RUDYS: Labai sudėtinga pasakyti, nes slypi daug ir giluminį reikalų. Jeigu referendumas pavyks, tai bus rimtas signalas dabar valdžią turinčioms jėgoms, kad jos traukia ar stumia Lietuvą ne ten, kur dauguma žmonių nori. Antras didelis dalykas - suteiks įrankį žmonėms labiau dalyvauti valdant valstybę. Sakau „valstybė“, bet neginau, ar tebeturime valstybę. Va čia yra Konstitucija. Pirmas straipsnis: „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika.“ Kad Lietuvos - taip. Respublika - sutinku. Demokratinė - dėčia klausituką, nes demokratinėje Seimas seniai būtų nuleidęs referendumo ribą nuo 300 tūkst. iki 100, na, gali iki 150 tūkst. parašų. Nepriklausoma - žiūrėkime, ar nepriklausoma.

Nuo mūsų jau nepriklauso finansų sistema, turiu minty, kad biudžetas galime tvirtinti tik po to, kai priartės ES institucijos; mokesčius kai kuriuos kol kas galime nustatyti, kaip norime, o kai kurių jau nebe, reikia laikytis vienokiu ar kitokiu dalykų; bankų sistema jau ne tik kapitalo prasme nebe Lietuvos, bet ir priežiūra nebe Lietuvos. Įvairi kita finansinė priežiūra yra ne Lietuvos ir, nežinau, kaip ją suabejoti. Tai man kyla klausimas: ar Lietuva tebėra valstybė? O dėl nepriklausomos - jeigu mes įstojome į Sąjungą, kuri pati įgyja valstybės bruožų, tai nepriklausomos neliko. Vadinasi, iš viso straipsniu liko du tikri žodžiai.

Dabar žiūrime kitą straipsnį: šį, pirmą, straipsnį galima keisti tik tuo atveju, jeigu referendum tam pritaria trys ketvirtadaliai Lietuvos piliečių. Tai jeigu šito straipsnio trys ketvirtadaliai nepakeitė, bet visiškai pasikeitė jo turinys, tai kyla klausimas, ar čia nėra visiškias Konstitucijos sutrypimas. Manau, škinngas referendumas nurodytų kelią, kaip grįžti prie tikros Lietuvos Konstitucijos ir tikro jos galo-

parašų. Tas, kas mums nepavyko 1996 metais - tada grupė entuziastų bandė toki referendumą padaryti, - jums dabar pavyko. Ir aš dėkoju ne pasirašiusiems - pasirašiusiems dėkoti nelabai yra už ką, pareiga buvo pasirašyti, - o tiems, kurie rinko. Kurie aukėjo pinigus, laiką. Kad ir kuo baigtūs referendumas, pergalė jau pasiekta, ir kaip tik dėka tų žmonių, kurie rinko parašus. Noriu akcen-

tame referendume. Vienas dalykas - tarp realybės ir fantazijos. Vieni yra susikūrę fantastinį pasaulį, fantaziinę ES, kurioje vis gerai, vienias kitam padeda, duoda už litą tris nieko mainais negaudami... O realybė visai kita. Ir daugeliu žmonių tai aiškėja. Tiems parašų rinkikams, kurių dažnas ten pabuvojo, galutinai paaiškėjo. Tai kai eisite į referendumą ir galvosite, kurį lan-gelį užbraukti, pagalvokite, ar jūs kartais negyvenate savo fantazijų pasaulyje.

Antras dalykas - tai pasirinkimas tarp savo sąžinės balso ir išdavystės. Atkreipkite dėmesį: išdavystės sąvoka - valstybės, tautinės - nebeskamba. Ne tik Lietuvoje, jįnai nebeskamba ir Vakarų Europoje. O kai nėra Nepriklausomybės, mes vadiname, kad jinai yra, ir bijome pagalvoti apie išdavystės sąvoką, ar ne? Tai kai jūs stovėsite toje kabinoje ir galvosite, kurį lan-gelį užbraukti, kreipkitės į savo sąžinę. Trečias dalykas - tai pasirinkimas tarp praeities ir ateities. Ką aš turiu omeny? Pastarieji ES rinkimai parodė, kokios yra ateities tendencijos. Klausimus, kad nebėra Nepriklausomybės, kad nesąmoningas normas mums diktuoja niekieno nerinkiti Briuselio komisarai, keliamo ne tik mes prie šito stalo. Juos kėlė prancūzišai vienokiu ar kitokiu dalykų; bankų sistema jau ne tik kapitalo prasme nebe Lietuvos, bet ir priežiūra nebe Lietuvos. Įvairi kita finansinė priežiūra yra ne Lietuvos ir, nežinau, kaip ją suabejoti. Tai man kyla klausimas: ar Lietuva tebėra valstybė? O dėl nepriklausomos - jeigu mes įstojome į Sąjungą, kuri pati įgyja valstybės bruožų, tai nepriklausomos neliko. Vadinasi, iš viso straipsniu liko du tikri žodžiai.

Dabar žiūrime kitą straipsnį: šį, pirmą, straipsnį galima keisti tik tuo atveju, jeigu referendum tam pritaria trys ketvirtadaliai Lietuvos piliečių. Tai jeigu šito straipsnio trys ketvirtadaliai nepakeitė, bet visiškai pasikeitė jo turinys, tai kyla klausimas, ar čia nėra visiškias Konstitucijos sutrypimas. Manau, škinngas referendumas nurodytų kelią, kaip grįžti prie tikros Lietuvos Konstitucijos ir tikro jos galo-

G.ALEKNAVIČIUS: Kaip tiktai šito referendumo klausimas skamba taip: ar jūs norite gyventi Lietuvos valstybėje, ar norite, kad ji išliktų - ar jūs už Lietuvą? Atsakymas teigiamas - taip, mes už Lietuvą. Manau, visi Lietuvos žmonės tikrai ateis į referendumą. Tai yra sąžinės klausimas, Tautos išlikimo klausimas.

jimo. Aš matau toki giluminį referendumo tikslą.

J.PANKA: Šis referendumas svarbus dėl to, kad ši sistema - jeigu tą chaosą, tą pataikivimą Briuseliui, Lietuvos ūkio ir valstybin-gumo groivimą pavadintume siste-ma - alytėvija, darosi su niekuo nesiskaitanti. Kiekvienas pilietinės iniciatyvos pralaimėjimas jau maitina ir augina. Referendumas, tie surinkti parašai, tas stebuklas, kurį mums pavyko padaryti, buvo didel-is smūgis tai sistemai, dėl to ji taip ir kovojo, taip priešinosi, kad tik neįvyktų referendumas.

R.PAULASKAS: Šitas referendumas, kaip ir parašų rinkimas, buvo ne tik dėl to, kas yra surašyta referendumo tekste. Žmonės gal nemoka įžodinti, bet daugiau ar mažiau intuityviai jaučia. Bandysiu įžodinti, tarp ko mes renkamės šį-

Audrius RUDYS

Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

G.JAKAVONIS: Ponas Vytautas Landsbergis pasakė, kad referendumas - ne dėl žemės, daug svarbesni dalykai čia glūdi. Manau, jįsai teisus, žemė yra pretekstas. Kas slypi už šio referendumo?

A.RUDYS: Labai sudėtinga pasakyti, nes slypi daug ir giluminį reikalų. Jeigu referendumas pavyks, tai bus rimtas signalas dabar valdžią turinčioms jėgoms, kad jos traukia ar stumia Lietuvą ne ten, kur dauguma žmonių nori. Antras didelis dalykas - suteiks įrankį žmonėms labiau dalyvauti valdant valstybę. Sakau „valstybė“, bet neginau, ar tebeturime valstybę. Va čia yra Konstitucija. Pirmas straipsnis: „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika.“ Kad Lietuvos - taip. Respublika - sutinku. Demokratinė - dėčia klausituką, nes demokratinėje Seimas seniai būtų nuleidęs referendumo ribą nuo 300 tūkst. iki 100, na, gali iki 150 tūkst. parašų. Nepriklausoma - žiūrėkime, ar nepriklausoma.

Nuo mūsų jau nepriklauso finansų sistema, turiu minty, kad biudžetas galime tvirtinti tik po to, kai priartės ES institucijos; mokesčius kai kuriuos kol kas galime nustatyti, kaip norime, o kai kurių jau nebe, reikia laikytis vienokiu ar kitokiu dalykų; bankų sistema jau ne tik kapitalo prasme nebe Lietuvos, bet ir priežiūra nebe Lietuvos. Įvairi kita finansinė priežiūra yra ne Lietuvos ir, nežinau, kaip ją suabejoti. Tai man kyla klausimas: ar Lietuva tebėra valstybė? O dėl nepriklausomos - jeigu mes įstojome į Sąjungą, kuri pati įgyja valstybės bruožų, tai nepriklausomos neliko. Vadinasi, iš viso straipsniu liko du tikri žodžiai.

Dabar žiūrime kitą straipsnį: šį, pirmą, straipsnį galima keisti tik tuo atveju, jeigu referendum tam pritaria trys ketvirtadaliai Lietuvos piliečių. Tai jeigu šito straipsnio trys ketvirtadaliai nepakeitė, bet visiškai pasikeitė jo turinys, tai kyla klausimas, ar čia nėra visiškias Konstitucijos sutrypimas. Manau, škinngas referendumas nurodytų kelią, kaip grįžti prie tikros Lietuvos Konstitucijos ir tikro jos galo-

G.ALEKNAVIČIUS: Kaip tiktai šito referendumo klausimas skamba taip: ar jūs norite gyventi Lietuvos valstybėje, ar norite, kad ji išliktų - ar jūs už Lietuvą? Atsakymas teigiamas - taip, mes už Lietuvą. Manau, visi Lietuvos žmonės tikrai ateis į referendumą. Tai yra sąžinės klausimas, Tautos išlikimo klausimas.

Parengė Audrė KUBILIŪTĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiuris.lt

Architektas Vytautas Edmundas Čekanauskas

Joana Viga ČIPLYTĖ

Iškilaus ir talentingo architekto Vytauto Edmundo Čekanausko netekome prieš ketverius metus (2010 07 08). Akademikas prof.V.Čekanauskas, kaip menininkas, augęs ir brendęs sovietinės ideologijos laikotarpiu (1945-1990), sugebėjo savo kūrybiniu talentu tą laikotarpį praaugti ir išlaikyti pasiektą profesinį lygį atkurtoje Nepriklausomoje Lietuvoje (1990-2010).

Už sukurtus darbus autorius pelnė aukščiausius valstybinius apdovanojimus ir kūrybos įvertinimus. XX a. 8-o dešimtmečio V.Čekanausko kūryba, pasak arch. A.Mačiulio, užtikrino jam lyderio vietą tarp naujosios kartos architektų. Jo sukurtais projektais domisi Lietuvos ir užsienio architektūros specialistai. Tai projektai, esantys Vilniuje: Kompozitorių namai, Lazdynų, Justiniškių gyvenamojo rajono pastatų kompleksas, Lietuvos valstybės rūmai, Šv.Jono Bosko bažnyčia, Parodų rūmai (ŠMC), Kunigų seminarija, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas ir kita.

V.Čekanauskas gimė 1930 05 13 Šiauliuose. 1949 metais baigęs dabartinę Šiaulių J.Janonio gimnaziją, įstojo į VDI (dabar Vilniaus dailės akademija) Architektūros fakultetą. 1949-1955 metai - studijų metai, bendraujant su kurso draugais: V.Brėdikiu, V.Dičiumi, V.Kazlausku, V.Žebriūnu, A.Mačiuliu, R.Urniežiumi ir Olga Prokopovič-Gračiova. Tuo metu studentas Vytautas nesvarstė, kuris iš kurso draugų ateityje taps kūrybos bendraautoriumi, geru bičiuliu. Gyvenimas parodė, kad daugiausia projektų buvo įgyvendinti drauge su arch. Vytautu Brėdikiu, o arch. Algimantas Mačiulis, pasitinkant V.Čekanausko gimimo 80-metį parašys ir išleis monografiją, kurios, deja, jau prof. V.Čekanauskas neišvydo... (Algimantas Mačiulis. Vytautas Edmundas Čekanauskas. Vilnius, VDA leidykla, 2011).

V.Čekanausko studijų laikotarpiu VDI Architektūros fakulteto dėstytojų pažiūros ir dėstomo dalyko principai buvo skirtingi. Tačiau specialybės dėstytojai - A.Tauras, E.Budreika, diplominio darbo vadovas V.Mikučianis ir kiti formavo stropaus ir gero studento pažiūras, pašaukimą ir talentą architekto raiškiai. Dailininkas B.Motuza-Matuzevičius mokė akademinio piešimo, skatino piešti gamtoje, fiksuoti pastatų architektūrinės detales. Čia Vytautas buvo nepralenkiamas, vietoj reikalaujamų 10 piešinių pateikdavo 20 eskizų, kurie iki šių dienų yra vertinami. Pomėgis piešti peraugo į kūrybos plotmę. Piešė ne tik bažnyčių varpines, kapinių vartus, liaudies architektūrą, pastatų interjerus, stebėjo ir vertino šviesos ir ritmo, estetikos sąsajas, bet gilinosi ir į žmogaus anatomijos pažinimo studijas.

► Du bičiuliai - V.Čekanauskas ir G.Jokūbonis. Vilnius, apie 1983 m.

► Vytauto ir Teresės Čekanauskų šeima. 1974 m.

1955 metais dvidešimt penkerių Vytautas drąsiai ir pasitikinčiai Valstybinei egzaminų komisijai pateikė projektinį darbą „Pramogų centro rūmai Palangoje“. Komisijos pirmininkas SSRS dailės akademijos Leningrado (Sankt Peterburgas) I.Repino tapybos, skulptūros ir architektūros instituto rektorius akademikas V.Tvelkmejeris įvertino diplominį darbą ketvertu (1-5 balų sistemos vertinimas). Studijos baigtos.

Iškilo klausimas - kaip toliau gyventi? Klausimą padėjo išspręsti jauna pedagogė, skvarbių akių, graži, inteligentiška, ketveriais metais jaunesnė vilnietė Teresė Vaškevič, tapusi Vytauto Čekanausko žmona. Šeima augino dukrą Moniką. Architektas Vytautas kūrė projektus, o Teresė dirbo pedagoginį darbą (jos darbo stažas per 40 metų. Šių eilučių autorė buvo dėstytojos T.Čekanauskienės viena iš mokinių, jos dėstoma meno istorijos pamoka paliko įsimintina - tai architektūros ir monumentaliosios skulptūros santykis su aplinka, gamta... Prabėgus ne vienam dešimtmečiui, Mokytoją sutikau tokią pat skvarbių akių, inteligentišką, nors jau mini 80 metų jubiliejų).

Architekto V.Čekanausko pirmieji savarankiško darbo metai paženklinoti gyvenamųjų namų (bendrabučių) projektų kūrimu. Ir čia į kūrybos versmę ateina bendramokslis Vytautas Brėdikis. Tiesiog puikus derinys, du vyrai, dvi asmenybės, dvigubai brandesni projektai, drąsiau dviem rungtis ir laimėti konkursuose... Darna ir sutarimas. Sėkmė netrūkus ateina - už parengtą Vilniaus miesto sporto salių projekto maketą 1958 metais paskirta III vieta. 1964 metais už Vilniaus miesto generalinio plano centrinę dalį laimėta II premija. 1973-1974 metais didžiausią laimėjimą ir įvertinimą pelnė sukurtas Lazdynų, Viršuliškių, Karoliniškių gyvenamųjų namų projektas kartu su būriu specialistų. Pasak arch. A.Ma-

čiulio, šio projekto gimimui turėjo įtakos ir Teresė Čekanauskienė, kuri su vyru diskutavo, analizavo matytą Prancūzijos Tulūzijos gyvenamojo rajono planavimo projektą. Projekto įgyvendinimo autoriams buvo paskirta Lenino literatūros, meno ir architektūros premija... Gerokai vėliau V.Čekanauskas kolegai A.Mačiuliui sakys, kad premija turėjo priklausyti jam ir arch. Vytautui Brėdikiui, ir daugiau niekam...

Vytautas Edmundas Čekanauskas turėjo du gerus bendraminčius skulptorius - Gediminą Jokūbonį ir Kazimierą Kisielį. Jų bendri sukurti projektai paliko ryškų pėdsaką architektūros istorijoje. Skulpt. Gedimino Jokūbonio sukurti paminklai - poetui Adomui Mickevičiui Vilniuje, Vytautui Didžiajam - Birštone, vyskupui Antanui Baranauskui - Seinuose (Lenkija). Skulpt. Kazimiero Kisielio sukurtas monumentas Ramygalos mieste „Sopulingoji“ (bendraautorai V.Čekanauskas ir J.Bujokaitė). Tačiau liko neįgyvendintas „Vingio parko Dainų slėnio sutvarkymo“ projektas (bendraautorai arch. V.Čekanauskas, A.Paslaitis ir G.Telksnys). 1987 metais šis projektas Tarptautinėje architektūros parodoje Sofijoje (Bulgarija) įvertintas aukščiausiu balu. Buvo išleistas parodos katalogas, iliustruotas nuotraukomis. (Projekto vadovui V.Čekanauskui paskirtas aukso medalis, arch. A.Paslaičiui - diplomas. Apie paskirtą V.Čekanauskui aukso medalių šių eilučių autorei 2013 m. laiške parašė Varnos architektų sąjunga.) 1987 09 21 Sofijoje Tarptautinės architektūros akademijos sesijos metu V.Čekanauskui buvo suteiktas šios akademijos akademiko ir profesoriaus vardas.

Prof.V.Čekanauskas už savo ilgą kūrėjų, pedagoginį darbą buvo įvertintas - 2000 metais įteiktas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinas, Lietuvos architektų sąjungos - Architektūros Riterio aukso ordinas.

VDA senatas 2006 metais jam suteikė garbės profesoriaus vardą, Vilniaus savivaldybė 2008 m. už Vilniaus architektūros tradicijų puoselėjimą įteikė Šv.Kristoforo statulėlę.

Prof. V.Čekanausko gyvenimas ir kūryba buvo skirta Vilniui ir vilniečiams. Architekto palikimą saugo Teresė Čekanauskienė, kuri mielai bendrauja su besidominčiais jos vyro kūryba.

Vertybė gali būti:

- ⊗ ŽMOGUS – AMŽININKAS
- ⊗ ŽMOGUS – ISTORINĖ ASMENYBĖ
- ⊗ ISTORINIS FAKTAS
- ⊗ REIŠKINYS, GARSINANTIS LIETUVĄ
- ⊗ DAIKTAS-OBJEKTAS, GARSINANTIS LIETUVĄ

Surinkime, įvardykime ir išsaugokime tai, kas vertinga ir brangu! Siųskite savo istorijas, o mes pasistengsime, kad apie jas išgirstų visa LIETUVA.

www.respublikosvertybes.lt

